

Trusler, trender og utviklingstrekk 2022

Hvitvasking og terrorfinansiering

INNHold

Hvitvaskings karakter	3
Nærmere undersøkelser og rapportering av mistanke om hvitvasking	4
Nærmere undersøkelser - ca. 5000 forhold	4
Rapportering til EFE - 1870 forhold	6
Rapporterte saker - Risikobildet mellom FO	6
Antatt kriminalitet avdekkes gjennom antivitvaskingsarbeidet	7
Hvitvasking og utbytte fra bedragerier	9
Andre forhold	11
Antihvitvask og kriminalitetsbekjempelse	11

Hvitvaskingens karakter

Økonomisk vinning er drivkraften bak stort sett all type kriminalitet. Den vinningsmotiverte kriminaliteten er ofte sammensatt av flere **ulike kriminalitetstyper**, hver med ulike modus og kjennetegn. Det kan være utbytte fra kriminelle handlinger som brudd på fiskerikvoter, salg av narkotika, ulovlig håndtering av farlig avfall, bedragerier, korrupsjon, skatte- og avgiftsunndragelser og en lang rekke andre typer forbrytelser.

Utbyttet fra kriminalitet kan ta **mange former**. I noen tilfeller vil utbyttet være en naturlig og regnskapsført del av overskuddet til en tilsynelatende lovlig virksomhet, i andre tilfeller kan det være kontantsummer som søkes innført i det finansielle systemet eller kryptoformuer som ønskes vekslet inn i ordinær valuta.

Hvitvasking kan være utstrakt både i tid og rom. Fra **plassering** av utbytte som gjerne er distribuert ved at et større beløp blir delt opp i mindre summer, foretatt av flere ulike personer/selskaper, til **tildekkingstransaksjoner** der midler flyttes globalt og gjennom mange ulike finansielle instrumenter, hvor de hvitvaskede midlene deretter **innlemmes** i den legale økonomien som «lovlige» midler.

Tradisjonelt sett har kontanter vært attraktivt for kriminelle på grunn av manglende sporbarhet av opprinnelse og transaksjonsvei. **Nedgang i kontantbruk**¹ har redusert mulighetene for å bruke illegitime kontanter uten å skape mistanke. Det har derfor blitt enda viktigere for de kriminelle å benytte banker til å hvitvaske penger.

I sammenheng med de utviklingstrekk som preger samfunnet og påvirker gjennomsiktigheten i økonomien, herunder globalisering og digitalisering, betyr dette at hvitvasking av verdier er noe av det mest **sammensatte og kompliserte** vi ser i kriminalitetsbekjempelsen.

1 Husholdningens betalingsvaner (norges-bank.no)

Nærmere undersøkelser og rapportering av mistanke om hvitvasking

DNB har et omfattende apparat for å forebygge og avdekke hvitvasking – dette innebærer blant annet at vi skal kjenne og følge opp ca. 2,4 millioner personkunder og ca. 350 tusen bedriftskunder, som bruker en eller flere tjenester og produkter i DNB. DNB overvåker opp mot ni millioner transaksjoner hver eneste dag!

Det er ca. 600 personer som mer eller mindre jobber full tid med antihvitvasking i DNB. I tillegg har flesteparten av de ansatte også en rolle opp mot antihvitvasking, ved at de for eksempel er kundeansvarlige, arbeider med teknologiutvikling eller lignende. DNB har lært opp over ni tusen ansatte i å ha et aktivt forhold til antihvitvaskingsarbeidet.

Temaet for denne rapporten handler om **resultatet** av denne omfattende verdikjeden. Altså der DNB fanger opp indikasjoner på hvitvasking, foretar nærmere undersøkelser og eventuelt rapporterer forhold til Økokrim ved Enhet for Finansiell Etterretning (EFE). Dette arbeidet er regulert i hvitvaskingsloven kapittel 5.

Nærmere undersøkelser - ca. 5000 forhold

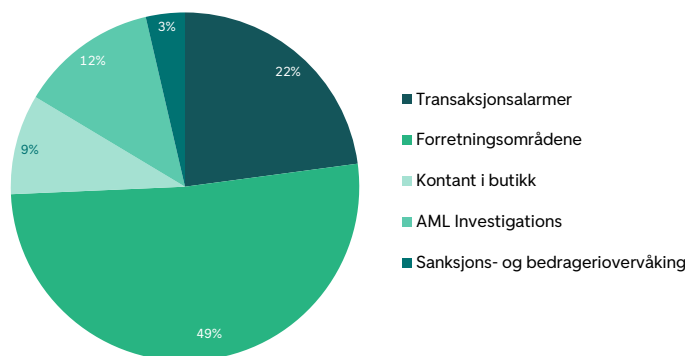
I 2022 foretok DNB nærmere undersøkelser i 4793 forhold der det gjennom antihvitvaskingsarbeidet ble avdekket indikasjoner på hvitvasking.

DNB avdekker indikasjoner på hvitvasking gjennom ulike deler av bankens antihvitvaskingssystem:

- **Alarmer** fra bankens transaksjonsmonitorering som blir vurdert å være en indikasjon på mulig hvitvasking
- **Interne MT-meldinger** Interne MT-meldinger fra bankens forretnings- eller støtteområder der det avdekkes transaksjoner eller andre forhold ved kunde som kan være indikasjon på hvitvasking. Bakgrunnen for at forretnings- eller støtteområder har avdekket indikasjoner på hvitvasking, kan basere seg på at det via den elektroniske overvåkingen er initiert et kundetiltak.
- **Eksterne henvendelser.** Utveksling av nødvendige opplysninger med øvrige rapporteringspliktige i forbindelse med deres undersøkelser og

vurdering av besvarte utleveringspålegg fra politi og andre offentlige kontrollorganer.

- Rapporter fra bankens spesialistmiljøer innen **bedrageri- og sanksjonsovervåking**
- Melding om indikasjon på hvitvasking gjennom **Kontant i butikk-samarbeidet** - altså innskudd og uttak av kontanter gjennom bankterminaler i butikk.

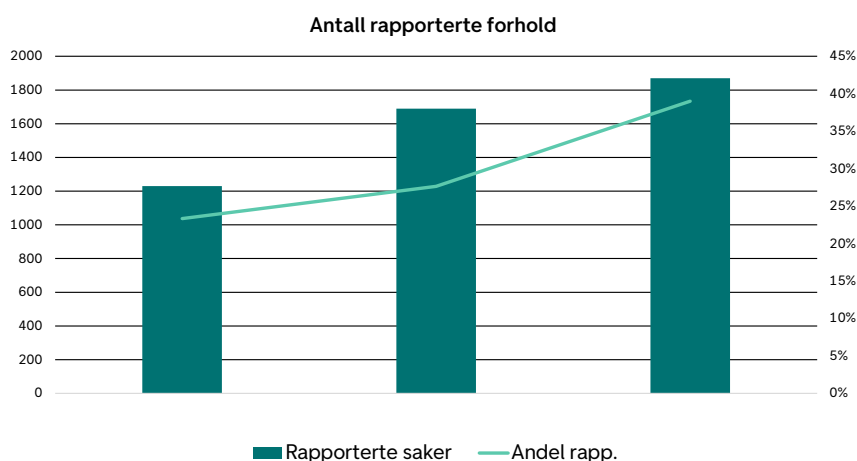
De viktigste kanalene for å avdekke indikasjoner på hvitvasking er gjennom forretningsområdene og transaksjonsovervåking. Forretningsområdene «eier» kundeansvaret og gjennomfører tiltak for å sikre at de kjenner kunden og forstår formålet med kundeforholdet. Dersom det avdekkes tvil om for eksempel kundeforholdet eller transaksjoners formål og tilsiktet art, vil man innhente ytterligere informasjon for å avklare dette. I alle tilfeller ved mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering vil man gjennomføre kundetiltak, disse tilfellene vil også innebærer nærmere undersøkelser.

DNB har en omfattende transaksjonsovervåking som inneholder regler og algoritmer som er spesialdesignet for å fange opp mønstre som kan indikere hvitvasking.

Indikasjoner på hvitvasking som avdekkes rapporteres videre til bankens dedikerte utredningsenhet med tverrfaglig kompetanse fra blant annet bank, NAV og politi. Utredningsenheten gjennomfører nærmere undersøkelser av forholdet og ivaretar rapporteringsplikten på lav terskel til Enhet for finansiell etterretning ved Økokrim.

Rapportering til EFE - 1870 forhold

I 2022 rapporterte vi 1870 forhold til politiet på grunnlag av at det etter nærmere undersøkelser forelå grunnlag for mistanke om hvitvasking. Dette er det høyeste antall forhold DNB noensinne har rapportert.

Årsakene til denne utviklingen er:

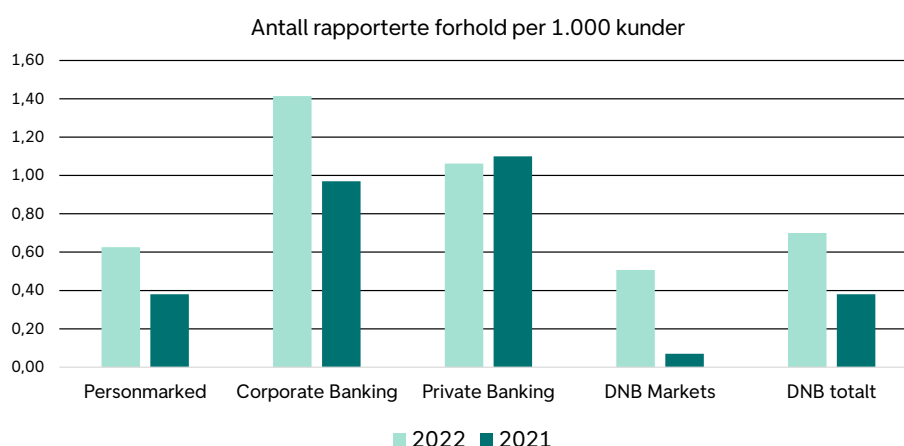
- 1. Vekst** innenfor særskilte kriminalitetsområder
- 2. Økt forståelse** for hvitvaskingsrisiko - Dette ser vi ved at rapporteringsandelen øker på sakene som blir sendt til DNBs utredningsenhet.
- 3. Teknologitvilling** slik at DNB enklere kan avdekke hvitvasking. For eksempel gjennom bruk av avanserte grafdatabaser og nettverksanalyser.

Rapporterte saker - Risikobildet mellom FO

Hvitvaskingsrisikoen varierer for hvert forretningsområde i DNB på bakgrunn av kundetyper, segment og hvilke produkter som tilbys.

Sett i forhold til antall kunder, rapporterer DNB dobbelt så mange saker fra bedriftssegmentet enn hva som kommer fra personsegmentet. Dette er i tråd med risikovurderingene til DNB og naturlig da det kan være mer egnet å hvitvaske midler gjennom en bedriftskonto (eks. gatekjøkken, bilvask og transportfirma) enn et ordinært personkunde-forhold.

Det rapporteres også flere saker for personkunder med sammensatte kundeforhold for eksempel med stor grad av grensekryssende transaksjoner og omfattende formuesplasseringer. Eksempel innen Private Banking segmentet.

DNB Markets har lavest antall rapporterte forhold, men her må det tas forbehold om at en sak kan være registrert i forretningsområdet der kunden har sin dagligbank.

Antatt kriminalitet avdekkes gjennom antihvitvaskingsarbeidet

Ved utredning av saker foretar utreder en vurdering av hvilken primærforbrytelse det er sannsynlig at hvitvaskingen kan knyttes til. En slik vurdering må tolkes med forbehold da dette er utrederens subjektive vurdering i lys av opplysningene som er tilgjengelig på tidspunktet saken undersøkes. Det kan være svært vanskelig å vurdere hvilke typer kriminelle handlinger midlene stammer fra. Det er også viktig å merke seg at en sak kan knyttes til flere kriminalitetsområder, for eksempel vil arbeidslivskriminalitet også kunne omfatte skatteunndragelser.

Nr	Kriminalitetsområde	Analyseandel
1	Skattesvik	37 % (-9)
2	Bedrageri	27 % (+10)
3	Annen vinningskriminalitet	23 % (-4)
4	Arbeidslivskriminalitet	11 % (-6)
5	Økonomisk utroskap, korrupsjon og underslag	8 % (-4)
6	Brudd på regnskaps- og aksjeloven	7 % (samme)
7	Misbruk av sosiale ytelser og trygd	4 % (-2)
8	Konkurskriminalitet	2 % (samme)
9	Narkotika	2 % (+1)
10	Terrorfinansiering	1 % (samme)

Antatte skatte- og avgiftsunndragelser er tradisjonelt sett den kriminalitetstypen DNB rapporterer mest av til Økokrim. Tilnærmet en tredjedel av de rapporterte forholdene er knyttet til skattesvik. Dette kan for eksempel knyttes til inntekter og omsetning som ikke skatte rapporteres eller skjult formue.

Selv om den relative andelen av skatte- og avgiftsunndragelser tilsynelatende er på vei ned, synker ikke antall rapporterte forhold. Årsaken er i større grad at DNB lykkes i å fange opp hvitvasking fra flere former for kriminalitet.

Nr	Kriminalitetsområde	Antall forhold	Endring prosent	Endring antall
1	Narkotika	37	185 %	24
2	Bedrageri	507	112 %	268
3	Konkurskriminalitet	43	59 %	16
4	Brudd på regnskaps- og aksjeloven	131	30 %	30
5	Annen vinningskriminalitet	419	12 %	45
6	Skattesvik	694	8 %	49
7	Arbeidslivskriminalitet	207	-13 %	-30
8	Økonomisk utroskap, korrupsjon og underslag	144	-15 %	-26
9	Terrorfinansiering	15	-21 %	-4
10	Misbruk av sosiale ytelser og trygd	68	-21 %	-18

Tradisjonelt sett har rapporteringsandelen i DNB knyttet til mulig utbytte fra narkotikaomsetning vært lav. Dette kan ha sammenheng med at narkotikaforbrytelser har vært underlagt strenge straffer, slik at det har vært viktig for kriminelle å skjule narkotikaomsetningen, for eksempel ved utstrakt bruk av kontanter.

I 2022 ble det avdekket tre ganger så mange saker som antas å ha tilknytning til narkotikakriminalitet sammenlignet med tidligere år. Det skyldes dels redusert kontantbruk slik at det i økende grad selges narkotika med oppgjør via for eksempel VIPPS som er lettere å avdekke. DNB har også tatt i bruk avanserte dataverktøy som i større grad muliggjør å analysere seg fram til mulige distribusjonsnettverk.

Straffesaksstatistikker synes ikke å vise en tilsvarende økning i kriminalitetsutviklingen, så vår utvikling i rapporterte forhold synes å ha sammenheng med en forbedret evne til å avdekke narkotikakriminalitet.

DNB erfarer:

En kunde henvendte seg til DNB med spørsmål om beløpsgrenser for kontantuttak. Kundebehandler så at det på kontoene til kunden kom frem mange VIPPS-innbetalinger som deretter ble tatt ut som kontanter og rapporterte saken til AML Investigations.

Ved nærmere undersøkelser ble det avdekket at vår kunde mottok en rekke innbetalinger over VIPPS fra diverse skoleungdom. Beløpene ble samlet og deretter tatt ut i kontanter. Vår kunde drev ikke noen form for kjent næringsvirksomhet, og mottok bostøtte. Det ble ikke funnet noen naturlig forklaring på transaksjonsmønsteret og kunden ble rapportert til Økokrim på grunnlag av mistanke om at midlene var utbytte fra salg av narkotika.

Hvitvasking og utbytte fra bedragerier

Det er innfor området hvitvasking tilknyttet utbytte fra bedragerier DNB ser høyest vekst i 2022.

Bedrageribetegnelsen dekker flere typer bedragerier slik som for eksempel kjærlighetsbedragerier, investeringsbedragerier, direktørbedragerier og finn.no bedragerier. Ofte skjer bedrageriene i sammenheng med sosial manipulering der enten kontohaver manipuleres til å foreta en utbetaling

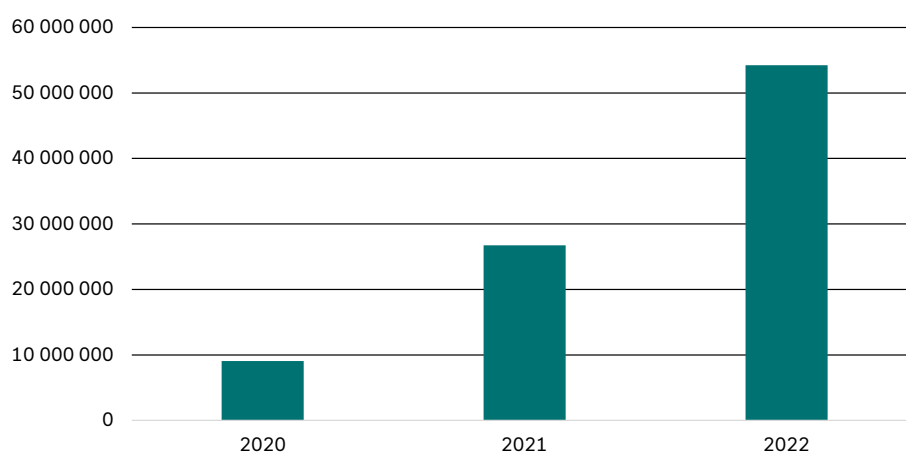
(for eksempel direktørbedragerier og kjærlighetsbedragerier) eller gir en uvedkommen person tilgang til konto. Personer stiller i økende grad frivillig kontoforholdet sitt til disposisjon for bedragere slik at kontoen deres benyttes som en gjennomstrømningskonto for hvitvasking av utbytte. Bedragerier tilknyttet blant annet kjøp av **kryptovaluta** har også økt kraftig i omfang. Tilsvarende ses det en økning i at utbytte fra kriminelle handlinger overføres til kryptobørser.

DNB erfarer:

I sakene som DNB behandler ser vi ofte at stadig yngre personer blir rekruttert som muldyr. Det vil si at de stiller kontoforholdet sitt til disposisjon til kriminelle som hvitvasker penger gjennom konto. Rekruttering skjer gjennom vennegjenger som fotball, skole eller lignende. Opprinnelig var dette personer i tidlig tjue-årsalder, men nå brer dette om seg ned til ungdom på videregående skole. Muldyrene mottar midler som heves kontant eller videreføres eksempelvis gjennom vipps og straks betalinger til andre banker. Forklaringen som oppgis er trøbbel med kort, glemt kort eller lignende.

Ungdommene virker ganske ukritiske til utlån av sin konto, og antar gjerne at det har liten risiko ettersom de har lite penger stående på kontoen.

Når det avdekkes bedragerier samarbeider bankene på tvers for om mulig å tilbakeføre utbyttet som er bedratt fra kunden. Tilbakeført utbytte er femdoblet siden 2020. Dette er midler som kriminelle ellers ville fått tak i.

Andre forhold

Det fremkommer i 2022 og en sterk vekst i konkursskriminalitet. Dette kan ha sammenheng med at konkurstillene har over tid vært kunstig lave, og ulønnsomme selskap har til dels vært holdt i live av støtteordninger. Økningen i konkursskriminalitet kan også sees i sammenheng med at kriminelle selskap har blitt holdt gående på grunn av utsatte frister for skatter og avgifter, og deretter blitt avviklet når kravene skal innfris.

Antihvitvasking og kriminalitetsbekjempelse

Bankenes bidrag til kriminalitetsbekjempelsen er i stor grad knyttet til rapporteringsplikten. Bankene har i liten grad informasjon om hvordan de rapporterte forholdene beriker politiets arbeid eller benyttes av politiet.

DNB kan motta melding via Altinn om at et rapportert forhold er «Tatt inn til analyse». Det betyr at ØKOKRIM har sett nærmere på forholdet og muligens benyttet informasjonen til å opprette sak eller beriket annen informasjon som politiet besitter.

Av DNBs rapporterte forhold i 2022, er om lag 5 prosent av forholdene tatt inn til analyse. Det er ikke de forholdene det rapporteres flest av som blir prioritert av politiet.

Nr	Kriminalitetsområde	Analyse-andel	Andel saker
1	Terrorfinansiering	47 %	1 %
2	Økonomisk Utroskap, korrupsjon og underslag	13 %	8 %
3	Narkotika	11 %	2 %
4	Annen vinningskriminalitet	6 %	23 %
5	Bedrageri	4 %	27 %
6	Brudd på regnskaps- og aksjeloven	3 %	7 %
7	Skattesvik	3 %	37 %
8	Arbeidslivskriminalitet	3 %	11 %
9	Misbruk av sosial ytelser og trygd	1 %	4 %
10	Konkursskriminalitet	0 %	2 %

Her ligger det et potensiale dersom det offentlige ønsker at rapportering skal prioriteres inn mot de kriminalitetsområder som prioriteres i straffesaksapparatet. Denne type tilnærming er for eksempel iverksatt i USA etter FinCen fileavsløringene.

Et godt eksempel på potensialet i et slik samarbeid ses i sammenheng med politiets arbeid med å avdekke live-overgrep mot barn. Dette er et prioritert område der politiet har delt informasjon med bankene, og dermed satt dem i posisjon til å identifisere pengestrømmer til og fra slike handlinger. Ved rapporteringer fra bankene kan så politiet benytte denne informasjonen for å stoppe og pågripe overgripere og bakmenn.

Hei,

Enheten for finansiell etterretning (EFE) ved Økokrim har gjennom de siste årene mottatt et økende antall MT-rapporter som kan relateres til seksuallovbrudd mot barn eller andre lignende alvorlige forbrytelser. Samtlige MT-rapporter der det mistenkes seksuallovbrudd mot barn, blir manuelt gjennomgått og nøye vurdert.

Et stort antall av rapportene har blitt vurdert til å være relevante og har derfor blitt formidlet videre enten i form av etterretningsinformasjon eller i form av straffesaker. Flere av disse er avgjort i rettssystemet og personer har fått lange fengselsdommer på mer enn 10 år.

Samtlige mottakere av denne eposten har rapportert om mistenkelige forhold som har resultert i straffesaker / viktig etterretningsinformasjon knyttet til seksuallovbrudd mot barn i løpet av den senere tid. Vedlagt finner dere eksempler på de sakene.

Denne type kriminalitet som dere avdekker gjennom finansielle spor, er å anse som svært alvorlig og ofte er finansielle transaksjoner inngangen til en straffesak.

Vi ønsker derfor å rette en stor takk til den jobben dere gjør. Det blir satt utrolig stor pris på av oss og ikke minst av politiet som etterforsker slike saker. **Det har i mange tilfeller vært av avgjørende betydning og dere utgjør en forskjell!**

Vi ser fram til et enda tettere tverrfaglig samarbeid i tiden fremover, både på dette spesifikke området, men også andre områder, slik at vi sammen kan bli enda bedre.

Det jobbes med en liste over potensielle indikatorer som vil bli distribuert til alle relevante rapporteringspliktige, noe som vi håper kan bidra til å sette enda større fokus på dette.

Igjen takk for veldig godt arbeid og samarbeid med oss.

Med ønske om en riktig god jul og et godt nytt år!

Med vennlig hilsen

Økokrim

Enheten for finansiell etterretning